

Nr 62

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa frågor rörande totalförsvarets upplysningsverksamhet m.m.

(1:a avd.)

Sedan Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 (bilaga 6, punkterna 172 och 187) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1962/63 beräkna dels till Försvarsupplysning ett reservationsanslag av 600 000 kr., dels ock till Vissa nämnder m. m. ett förslagsanslag av 300 000 kr., har Kungl. Maj:t i propositionen nr 74, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 23 februari 1962, föreslagit riksdagen att för nämnda budgetår anvisa dels till Försvarsupplysning ett reservationsanslag av 480 000 kr., dels ock till Vissa nämnder m. m. ett förslagsanslag av 225 000 kr.

Anslagen Försvarsupplysning och Vissa nämnder m. m. är för innevarande budgetår uppförda med 206 000 kr. respektive 225 000 kr.

Departementschefen upptar till behandling först frågan om den centrala nämndorganisationen på personalvårdsområdet.

Försvarets personalvårdsutredning 1958 har föreslagit, att försvarets upplysnings- och personalvårdsnämnd såvitt avser personalvårdsfrågor skall ersättas av en särskild personalvårdsnämnd. I fråga om denna nämnds ställning och organisation föreslår utredningen bland annat följande. Antalet ledamöter i nämnden skall vara 13, varav chefen för försvarsstabens personalvårdsbyrå skall vara självskriven medan de övriga skall utses av Kungl. Maj:t. Kungl. Maj:t skall utse ordförande i nämnden. Nämnden bör vara ett organ åt främst överbefälhavaren och sålunda icke vara direkt underställd Kungl. Maj:t. Nämnden bör fungera endast i fred.

De hörda remissinstanserna har i allmänhet tillstyrkt utredningsförslaget eller lämnat detsamma utan erinran. Åtskilliga remissinstanser önskar dock att nämnden skall ställas direkt under Kungl. Maj:t. I fråga om nämndens sammansättning har ett flertal olika förslag framförts.

Departementschefen biträder förslaget att ersätta den nuvarande upplysnings- och personalvårdsnämnden med, för personalvårdsområdet, en central personalvårdsnämnd. I personalvårdsnämnden bör som utredningen föreslagit ingå företrädare för myndigheter såväl inom som utom krigsmakten, för organisationer och för personalen. Antalet ledamöter bör som

utredningen föreslagit vara 13. Beträffande sammansättningen i övrigt av nämnden torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att besluta.

Departementschefen anser att den nya nämnden bör vara direkt underställd Kungl. Maj:t för att även utåt markera organets självständiga karaktär. Beträffande nämndens uppgifter ansluter sig departementschefen i huvudsak till vad utredningen föreslagit. En närmare precisering av uppgifterna torde ankomma på Kungl. Maj:t, som bör utfärda reglerande föreskrifter rörande nämndens uppgifter och verksamhet.

I frågan om arvode m. m. åt nämndens ordförande, ledamöter och sekreterare torde det likaledes få ankomma på Kungl. Maj:t att besluta.

Departementschefen upptar därefter till behandling vissa frågor rörande totalförsvarets upplysningsverksamhet. Härvid tar departementschefen ställning till vissa spörsmål dels av intresse för samtliga totalförsvarsgrenar, dels ock närmast avseende det militära försvaret. De av 1960 års försvarsupplysningsutredning gjorda, allmänt hållna rekommendationerna avseende en eller flera av de icke-militära totalförsvarsgrenarna prövar departementschefen inte; det torde få ankomma på vederbörande myndigheter att efter eget bedömande i vanlig ordning framlägga preciserade förslag i aktuella hänseenden.

Den hittills bedrivna försvarsupplysningens främsta syfte har varit att bevara och stärka försvarsviljan. Den har också syftat till att öka intresset och förståelsen för försvaret och främja känslan av samhörighet mellan folket och totalförsvaret. — I upplysningsverksamheten har man i enlighet härmed bland annat sökt klarlägga totalförsvarets uppgifter, sammanhanget mellan utrikespolitiken och försvaret, försvarets materielanskaffning, krigsplanläggning, organisation, ekonomiska förhållanden m. m.

Upplysningens form och innehåll har i allt väsentligt byggt på av 1946 års riksdag i princip godtagna riktlinjer. Enligt dessa bör försvarsupplysningen ge utrymme åt skilda meningsriktningar och statliga direktiv i görlig mån undvikas. Vissa bestämmelser i ämnet är meddelade i det år 1960 fastställda tjänstereglementet för krigsmakten. Enligt dessa gäller bland annat att upplysningsverksamheten bör bedrivas så att den ej framstår som inblandning i den politiska debatten och att polemik därför bör undvikas i frågor där partipräglade meningsskiljaktigheter föreligger. I fråga om de icke militära delarna av totalförsvaret har inga motsvarande bestämmelser meddelats.

Samarbete på upplysningsområdet har i olika frågor skett emellan berörda myndigheter. Särskilda organ för samarbetet saknas.

1960 års försvarsupplysningsutredning har i betänkande framlagt vissa förslag rörande totalförsvarets upplysningsverksamhet.

I betänkandet konstaterar utredningen, att behovet av försvarsupplysning ökat. Som orsaker härtill pekar utredningen bland annat på uppbyggnaden av det totala försvaret, de ekonomiska uppoffringarna härför och

den åtföljande politiska debatten, publiciteten kring den tekniska utvecklingen och de militära maktmedlens plats i världspolitiken. Utredningen understryker härvid särskilt behovet av upplysning i dessa frågor till ungdomen. Samtidigt framhåller utredningen att utvecklingen av press, radio och television ökat möjligheterna att ge upplysning.

Utredningen anser, att upplysningsverksamheten i princip skall avse totalförsvaret. Utredningen framlägger synpunkter på vilka ämnen upplysning bör meddelas i och behandlar ingående hur upplysningsverksamheten bör utformas i princip för att tillgodose kraven på saklighet och fullständighet. Allmänt uttalas härvid, att de problem som uppstått vid tillämpningen av hittills gällande riktlinjer inte får leda till att upplysningen inom viktiga områden eftersätts. De uttalanden som utredningen gör på olika punkter i detta sammanhang ansluter i allt väsentligt till vad som gäller för närvarande.

Administrationen av totalförsvarets upplysningsverksamhet diskuterar utredningen med utgångspunkt i vissa av utredningen gjorda bedömningar av samordningsbehovet på detta område. Enligt utredningen erfordras för närvarande en principiell samordning men däremot icke ett dagligt samarbete. Något samgående i fråga om verkställigheten anses därför inte lämpligt; undantag göres dock för utgivningen av en för totalförsvaret gemensam upplysningstidskrift, som utredningen föreslår skola tillskapas. — Såsom ledningsorgan för upplysningsverksamheten föreslås en totalförsvarets upplysningsnämnd, sammansatt av kvalificerade företrädare för totalförsvarsgrenarna och utrikesdepartementet samt av riksdagsmän. Nämnden, som föreslås lyda direkt under Kungl. Maj:t, skall ha till uppgift att genom egna initiativ främja upplysningen om totalförsvaret och därmed bidra till att bevara och stärka försvarsviljan samt genom råd och anvisningar till totalförsvarets myndigheter verka för en samordning av upplysningsverksamheten. Nämnden föreslås få en heltidstjänstgörande sekreterare, tillika redaktör för den föreslagna upplysningstidskriften. — Verkställigheten av nämndens beslut föreslås anförtrodd åt en kommitté, sammansatt av nämndens sekreterare samt företrädare för upplysningsorganen inom totalförsvarsledningarna.

I fråga om presstjänsten räknar utredningen med att nuvarande organisation med en jämförelsevis decentraliserad presstjänst bibehålles.

I fråga om publikationsverksamheten föreslår utredningen, som här ovan nämnts, tillskapande av en för totalförsvaret gemensam upplysningstidskrift, utgiven av den nya upplysningsnämnden. Upplagan anges till 80 000 exemplar, varav omkring 70 000 avses för totalförsvarsgrenarnas personal och återstoden till större delen för frivilligorganisationerna och till mindre del för skolor, bibliotek etc. Kostnaderna härför beräknas till sammanlagt 280 000 kr. för år. Samtidigt föreslås, att de nuvarande försvarsgrenstidskrifternas spridning och uppgifter begränsas.

I fråga om utställningsverksamheten understryker utredningen bland annat behovet av en samordning men framlägger inga konkreta förslag.

I fråga om film och television uttalas, att produktionen av upplysningsfilm bör närmare anpassas till televisionens behov. Några organisatoriska förändringar föreslås icke.

Beträffande anslagsfrågorna framhåller utredningen allmänt behovet av ökade ekonomiska resurser och förordar bland annat, dock utan närmare precisering, ett kraftigt ökat stöd till Centralförbundet Folk och Försvar. Vidare framhålles önskvärdheten av att de icke militära totalförsvarsgrenarnas ledning ges ökade ekonomiska och personella resurser för upplysningsverksamhet.

Vid remissbehandlingen har utredningens förslag i stort tillstyrkts eller lämnats utan mera väsentliga invändningar av det övervägande antalet av remissinstanserna. Åtskilliga av dessa remissinstanser har dock uttryckt tvekan inför förslaget att utge en särskild tidskrift. — Den i direktiven för utredningen angivna allmänna riktpunkten att kostnaderna för upplysningsverksamheten inte bör tillåtas stiga har åtskilliga remissinstanser direkt eller indirekt kritiserat. Bland annat har uttryckts önskemål om att staten skall lämna Centralförbundet Folk och Försvar ett avsevärt kraftigare ekonomiskt stöd än för närvarande. — I flera remissyttranden uttalas vidare, att utredningen bort mera uppmärksamma skolans roll i upplysningsarbetet.

För egen del anser departementschefen, i likhet med upplysningsutredningen och remissinstanserna i allmänhet, att behovet av upplysning om vårt totala försvar har ökat under efterkrigstiden. Orsakerna härtill är flera (se prop. s. 46 och 47).

Sammanfattningsvis uttalar departementschefen, att upplysningsverksamheten om vårt totalförsvar alltmer framstår som en av hörnstenarna i de fredstida förberedelserna för en fullständig och verkningsfull försvarsinsats. En ökning av denna verksamhet är nödvändig för att stärka vår vilja och förmåga att motstå nutida krigföring.

Vad upplysningsutredningen förordat beträffande riktlinjer för upplysningsverksamhetens form och innehåll kan departementschefen, såsom också flertalet remissinstanser, i allt väsentligt ansluta sig till. På några punkter av dessa avsnitt finner departementschefen dock anledning att uttala sig särskilt.

Sålunda anför departementschefen att han i likhet med utredningen anser att tveksamhet beträffande upplysningsverksamhetens form och innehåll inte får leda till att viktiga områden i upplysningshänseende efterställs; departementschefen erinrar på denna punkt om att i tjänstereglementet för krigsmakten anges att utebliven eller ofullständig information kan minska förtroendet för den militära verksamheten. — Den upplysning som meddelas till de olika totalförsvarsgrenarnas personal bör som före-

slagits i princip gälla hela totalförsvaret. Det är emellertid självfallet, att denna upplysning i skilda fall måste avvägas olika och anpassas till uppgifterna för den personal, för vilken den avses. Också den utåtriktade upplysningsverksamheten bör gälla totalförsvaret, vilket främst bör innebära att man i den upplysning som de skilda totalförsvargrenarna meddelar strävar att redovisa även verksamhetens plats i totalförsvaret. — De av utredningen angivna allmänna riktlinjerna anser departementschefen böra i princip gälla icke blott krigsmakten utan även övriga totalförsvargrenar. Särskilda bestämmelser i ämnet för dessa grenar anses i regel icke vara erforderliga. Det torde i stället i första hand få ankomma på den totalförsvarets upplysningsnämnd, som departementschefen föreslår skola inrättas, att följa denna fråga och meddela de rekommendationer, som kan behövas. Särskilt vad gäller spörsmålen om upplysningens saklighet och fullständighet hänvisar departementschefen till att den enskilde befattningshavaren är underkastad samma ämbetsmannaansvar vid handläggning i tjänsten av upplysningsärenden som vid övrig tjänsteutövning. — Såsom utredningen föreslagit bör den inåtriktade upplysningen utgå från den av statsmakterna beslutade målsättningen för försvaret. — Departementschefen delar helt utredningens uppfattning att den inåtriktade upplysningen aldrig får vara polemisk till formen. Detta utesluter givetvis icke att felaktiga sakuppgifter kan tillrättaläggas. — Utredningens uttalande om att upplysningsverksamheten ej får missbrukas till propaganda i politiska stridsfrågor synes departementschefen i huvudsak motsvara vad som nu är föreskrivet i tjänstereglementet för krigsmakten. Anledning att ändra dessa föreskrifter har departementschefen — som han anförde i ett interpellationssvar i riksdagens andra kammare den 7 februari 1962 — icke funnit föreligga.

Departementschefen ansluter sig till vad utredningen anført om att i upplysningsverksamheten bör ingå att ge anvisning på källor, där olika uppfattningar på ett tillfredsställande sätt redovisas. Han understryker att nämnda uttalande innebär bestämda krav på vederhäftigheten hos de källor, till vilka hänvisning får göras. — Utredningen har uttryckt den uppfattningen, att i den inåtriktade upplysningsverksamheten det stundom vore lämpligt att en föreläsare även omtalade vilken hans personliga mening vore. Denna uppfattning delar departementschefen inte. Han hänvisar härvid till vad Publicistklubben i sitt remissutlåtande anført, att — med hänsyn till risken för att subjektiva deklamationer av misstag uppfattas som en del av en objektiv redogörelse — det är klokt att i varje fall i politiska stridsfrågor inskränka befälets information inför trupp till en objektiv redogörelse. — Mot utredningens uttalanden rörande den utåtriktade upplysningsverksamheten har departementschefen intet att invända. Departementschefen erinrar om att han rörande personalens möjligheter att utom tjänsten delta i den politiska debatten redan i förenämnda interpellationssvar den 7 februari 1962 anført att varje medborgare har samma oinskränkta rätt i detta hänseende.

Det ligger i sakens natur att reglementerade föreskrifter icke kan ge absolut täckning för varje i den dagliga tjänsten uppkommande situation. Departementschefen vill starkt betona att ett betydande utrymme alltid måste lämnas åt den enskilde befattningshavarens egen bedömning av vad efterlevnaden av ett tjänstgöringsreglemente kan kräva i olika situationer.

Departementschefen föreslår att upplysnings- och personalvårdsnämnden på upplysningsområdet ersättes med en totalförsvarets upplysningsnämnd, vilken bör lyda direkt under Kungl. Maj:t. Nämndens arbetsuppgifter bör i huvudsak bestämmas på sätt utredningen angivit; det bör dock icke ankomma på nämnden att utge någon tidskrift. Nämnden bör endast fungera i fred. Antalet ledamöter i nämnden bör som föreslagits vara nio. Ledamöterna synes böra utväljas efter i huvudsak de riktlinjer som betänkanudet anger, ehuru med möjlighet för Kungl. Maj:t att välja bland en större krets av personer än utredningen förutsatt. Närmare bestämmelser om nämndens verksamhet, ställning och sammansättning torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela.

Departementschefen anser att uppdraget som sekreterare bör kunna skötas av någon befattningshavare vid sidan av ordinarie befattning. Den föreslagna verkställande kommittén synes överflödig.

Utredningens förslag att skapa en statlig upplysningstidskrift om totalförsvaret, företrädesvis avsedd för inåtriktad upplysning, kan departementschefen i likhet med flera remissinstanser ej biträda. En tidskrift för försvarsupplysning bör ha ett innehåll som till så stor del som möjligt behandlar läsarens direkta intresseområden. En viss specialisering av tidskrifterna på detta område bör därför äga rum. De nuvarande försvarsgrenstidskrifterna anses i detta hänseende numera vara ändamålsenliga. Departementschefen föreslår att det ökade behovet av inåtriktad försvarsupplysning för krigsmaktens del tillgodoses genom en förstärkning av försvarsgrenstidskrifterna. En sådan förstärkning bör ta sikte dels på att öka tidskrifternas upplaga så att tidskrifterna kan — som bland andra chefen för armén önskat — tillställas även värnpliktiga underofficerare, dels på att höja tidskrifternas kvalitet och, i någon mån, omfång. En mindre ökning av medelsanvisningen till tidskriften Vårdkasen bör även ske. Sammanlagt föreslås för hithörande ändamål en anslagshöjning av cirka 75 000 kr.

I fråga om Centralförbundet Folk och Försvar föreslår departementschefen, i anslutning till utredningens allmänna rekommendation och till önskemål från åtskilliga remissinstanser, en avsevärd ökning av det statliga ekonomiska stödet.

Departementschefen utgår härvid från det allmänt vitsordade behovet av att öka den utåtriktade försvarsupplysningen. En dylik ökning kan genomföras på olika sätt. För egen del anser departementschefen det angeläget att en icke oväsentlig del av upplysningen meddelas i fördjupad form och avses främst för de opinionsbildande grupperna. Sådan upplysning bör

om möjligt utformas så att den stimulerar till aktivt studium från olika synpunkter av totalförsvaret eller delar av detta. På detta område anses centralförbundet ha särskilda förutsättningar att göra en god insats. Organisationens ekonomi utgör emellertid hinder för en utvidgning av verksamheten.

En ökning av stödet till förbundet bör enligt departementschefen avse följande ändamål. Förbundets stab av kvalificerade sekreterare bör utökas från två till tre. Den nye sekreteraren skulle härvid avses främst för konferenser, kortare kurser och lokala möten, vilka förutsättes skola öka till antalet. Kostnaderna för lön m. m. för en sådan sekreterare uppskattas till 40 000 kr. för år. — Den nuvarande konferens- och kursverksamheten bör utökas. Här avses dels rikskonferenser av några dagars längd, dels konferenser för lärare omfattande ett par dagar, dels ock ortskonferenser på kvällstid främst för klarläggande av totalförsvarets funktioner på en viss ort. Det behövliga medelstillskottet för en dylik intensifiering av arbetet beräknas till 62 000 kr. — Vissa för centralförbundet nya eller delvis nya verksamhetsformer bör upptas. Här skulle kunna ifrågakomma åtgärder i syfte att stimulera andra föreningar, exempelvis studieförbund, till verksamhet på försvarsupplysningens område. Centralförbundets roll skulle därvid närmast vara att svara för utarbetande av underlag för sådan verksamhet och att verka för att detta underlag kommer till utnyttjande. För en kontinuerlig verksamhet av detta slag saknas medel. Vidare skulle kunna ifrågakomma att, i syfte att tjäna ett mera fördjupat studium av försvarets problem, utge en skriftserie i ämnet. Det anses icke uteslutet att en dylik serie skulle kunna göras ekonomiskt självbärande. För hithörande ändamål uppskattas behovet av ytterligare medel till avrundat 25 000 kr.

Sammanlagt föreslår departementschefen, att medelsanvisningen under fjärde huvudtiteln till centralförbundet ökas från nuvarande 28 000 kr. med 127 000 kr. till 155 000 kr.

Flera remissinstanser har understrukt skolans möjligheter att meddela upplysning om totalförsvaret. Härvid har man särskilt framhållit möjligheten att i samhällsorientering ge också de unga kvinnorna en grundläggande upplysning om vårt totalförsvaret. Departementschefen delar remissinstansernas uppfattning i detta avseende och förordar att skolans möjligheter i detta hänseende tillvaratas. Principiellt synes det härvid lämpligt, att undervisningen om försvaret samordnas med undervisningen om fredsfrågan. Det bör tydligt framhållas, att det för vårt land inte föreligger någon motsättning mellan försvars- och fredssträvandena. Vad gäller undervisningens innehåll är det väsentligt att för de unga klarlägga vårt försvars frihets- och fredsbevarande syfte och att påvisa, att vårt riksförsvaret omfattar även andra grenar än krigsmakten. Vidare är det viktigt att betona, att försvaret är både en samhällsfunktion och en medborgerlig uppgift för envar. I frågan om läroplanens innehåll ankommer i princip på Kungl. Maj:t att besluta. Departementschefen förutsätter att man vid utarbetande

av nya läroplaner för olika skolformer i första hand inom ämnet samhällskunskap bereder ökat utrymme för försvarsupplysning.

En del försvarsupplysande åtgärder bekostas nu från andra anslag än anslaget till försvarsupplysning. Departementschefen föreslår, att kostnaderna för vissa sådana åtgärder från och med nästa budgetår bestrides från försvarsupplysningsanslaget, som härför bör uppräknas med sammanlagt 39 300 kr. Av nämnda belopp avser 16 300 kr. arvoden till författare av artiklar till försvarsgrenstidskrifterna, vilka arvodeskostnader hittills bestrits av försvarsgrenarnas övningsanslag, 5 000 kr. kostnader för den årligen utkommande publikationen Militära fakta, vilka kostnader hittills bestrits av anslaget publikations- och blankettryck, samt 18 000 kr. kostnader för upplysnings- och propagandafilm, vilka kostnader hittills bestrits från anslaget Försvarsfilm (jfr prop.. 1962: 1, bil. 6, s. 313).

Chefen för försvarsstaben har föreslagit utgivande av en broschyr för utlandet om Sveriges totalförsvar. Departementschefen anser detta vara en betydelsefull åtgärd, varigenom en påtaglig brist skulle botas. Sedan numera överlämnats manuskript m. m. till en sådan broschyr, föreslås därför att för ändamålet beräknas ett engångsbelopp av 30 000 kr.

Sammanlagt bör anslaget Försvarsupplysning uppräknas med avrundat 274 000 kr. till 480 000 kr.

Anslaget Vissa nämnder m. m. har budgetåret 1960/61 belastats med 200 180 kr. och är för innevarande budgetår uppfört med 225 000 kr. För nästa budgetår bör från anslaget bestridas kostnaderna för de nu föreslagna två nya nämnderna, vilka uppskattningsvis drar en årlig kostnad av 8 000 kr. vardera. Samtidigt bortfaller emellertid kostnaderna för upplysnings- och personalvårdsnämnden. Med beaktande av nu angivna omständigheter föreslår departementschefen att anslaget för nästa budgetår uppföres med oförändrat belopp.

Utskottet. Kungl. Maj:ts föreliggande proposition bygger på ett av 1960 års försvarsupplysningsutredning avgivet betänkande rörande totalförsvarets upplysningsverksamhet samt ett av försvarets personalvårdsutredning 1958 framlagt förslag rörande central nämndorganisation för personalvårdsfrågor m. m. inom försvaret.

Försvarets upplysnings- och personalvårdsnämnd har till uppgift att genom initiativ och annan vägledande och rådgivande verksamhet främja försvarets personalvård samt upplysningen om och inom försvaret.

Enligt det föreliggande förslaget skall försvarets upplysnings- och personalvårdsnämnd upphöra och ersättas av två principiellt skilda nämnder, nämligen en nämnd för krigsmaktens personalvård och en nämnd för totalförsvarets upplysningsverksamhet. Mot en dylik tudelning synes utskottet icke något vara att erinra. Äsyftad effektivitet i verksamheten skulle härigenom vinnas, samtidigt som den föreslagna åtgärden skulle bidra

till en klarare gränsdragning mellan begreppen upplysning och personalvård. Utskottet tillstyrker förslaget i denna del. Till frågan om inrättandet av upplysningsnämnden återkommer utskottet i det följande.

Vad beträffar den nya personalvårdsnämnden tillstyrker utskottet, att densamma i likhet med vad som är fallet i fråga om den nuvarande upplysnings- och personalvårdsnämnden direkt underställes Kungl. Maj:t. Utskottet har icke heller något att erinra mot vad departementschefen föreslagit beträffande nämndens uppgifter, sammansättning m. m.

Vad härefter beträffar det militära försvarets upplysningsverksamhet må erinras om att organen för denna verksamhet utgöras av förenämnda försvarets upplysnings- och personalvårdsnämnd, av de centrala stabernas pressavdelningar (motsvarande) samt av pressofficerare vid förband m. m. Den utåtriktade försvarsupplysningen inom det militära försvaret bedrivs bl. a. via press, ljudradio, television och film eller genom kontaktkonferenser m. m., under det att den inåtriktade försvarsupplysningen omfattar bl. a. utarbetande av pressöversikter, föredrag, utgivning av tidskrifter för försvarsgrenarnas personal m. m.

Såsom departementschefen erinrat om har den hittills bedrivna försvarsupplysningens främsta mål varit att bevara och stärka försvarsviljan. Den har också syftat till att öka intresset och förståelsen för försvaret och att främja känslan av samhörighet mellan folket och totalförsvaret.

Till vad departementschefen anfört rörande ökat behov av försvarsupplysning kan utskottet ansluta sig. Utskottet anser likaledes, att upplysningsverksamheten bör avse totalförsvaret och att den skall vara dels inåtriktad till försvarets personal, dels utåtriktad till allmänheten. Den i det föregående föreslagna upplysningsnämnden synes ha goda förutsättningar att såsom ett samordnande och rådgivande organ medverka till att upplysningsverksamheten inom totalförsvaret får en gemensam inriktning.

Upplysningens form och innehåll grundar sig för närvarande i allt väsentligt på av 1946 års riksdag i princip godtagna riktlinjer. Enligt dessa bör försvarsupplysningen ge utrymme åt skilda meningsriktningar och statliga direktiv i görligaste mån undvikas. Vidare må erinras om att i tjänstereglementet för krigsmakten anföres, att upplysningsverksamheten bör bedrivas så, att den ej framstår som inblandning i den politiska debatten och att därför polemik bör undvikas i frågor, där partipräglade meningsskiljaktigheter föreligga. Det kan nämnas, att i fråga om de icke-militära delarna av totalförsvaret några motsvarande bestämmelser icke meddelats.

1960 års försvarsupplysningsutredning har framfört synpunkter på försvarsupplysningens ändamål och vad som är att hänföra till försvarsupplysning. Såsom utredningen framhållit är det icke möjligt att i form av allmänna riktlinjer täcka alla de gränsfall och intrikata avvägningsfrågor, som kunna uppstå. De uttalanden, som utredningen gjort beträffande de allmänna riktlinjerna för upplysningsverksamheten, ansluta sig i allt vä-

sentligt till vad som gäller för närvarande. Vad därvid anförts anser utskottet sig i likhet med departementschefen kunna i princip biträda.

Vad beträffar den i det föregående föreslagna totalförsvarets upplysningsnämnd tillstyrker utskottet, att densamma direkt underställes Kungl. Maj:t. Antalet ledamöter torde, såsom föreslagits, böra utgöra nio. Liksom i fråga om förenämnda personalvårdsnämnd synes det jämväl beträffande upplysningsnämnden få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela närmare bestämmelser om nämndens verksamhet, ställning och sammansättning.

I syfte att bättre än vad nu är fallet tillgodose behovet av inåtriktad upplysning synes en förstärkning av försvarsgrenstidskrifterna — såväl kvalitativt som kvantitativt — vara motiverad. Dessa böra, såsom föreslagits, tillställas även värnpliktiga underofficerare. Någon statlig upplysningstidskrift om totalförsvaret anser utskottet i likhet med departementschefen icke böra ifrågakomma.

Utskottet finner välbetänkt, att Centralförbundet Folk och Försvar, vari äro representerade såväl näringslivets huvudorganisationer och folkrörelserna som totalförsvarets olika delar och de frivilliga försvarsorganisationerna, erhåller ett ökat stöd i enlighet med det föreliggande förslaget.

Utskottet vill vidare tillstyrka, att medel anvisas för utgivande av en broschyr för utlandet om Sveriges totalförsvaret.

Vad departementschefen i övrigt anfört och förordat beträffande upplysningsverksamheten inom försvaret har icke givit utskottet anledning till erinran. Anslaget till försvarsupplysning torde till följd härav böra uppräknas med 274 000 kr till 480 000 kr.

De föreslagna två nya nämnderna beräknas draga en kostnad av 8 000 kr. vardera. Samtidigt bortfaller emellertid kostnaderna för den nuvarande upplysnings- och personalvårdsnämnden. Med beaktande härav har anslaget Vissa nämnder m. m. föreslagits uppfört med oförändrat belopp, 225 000 kr. Utskottet tillstyrker denna medelsanvisning.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må å driftbudgeten under fjärde huvudtiteln för budgetåret 1962/63 anvisa

a) till *Försvarsupplysning* ett reservationsanslag av 480 000 kr.;

b) till *Vissa nämnder m. m.* ett förslagsanslag av 225 000 kr.

Stockholm den 5 april 1962

På statsutskottets vägnar:

EMIL NÄSSTRÖM

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet har närvarit

från första kammaren: herrar Näsström, Gillström, Einar Persson, fröken Andersson, herrar Birger Andersson, Bergman, Ragnar Bergh, Per Jacobsson, Rikard Svensson, Söderberg, Edström, Bengt Gustavsson, Sundin, Per-Olof Hanson och Nils-Eric Gustafsson; samt

från andra kammaren: herrar Petterson i Degerfors, Gustafsson i Stockholm, Svensson i Stenkyrka, fröken Elmén, herrar Nilsson i Göingegården, Eliasson i Sundborn, Mellqvist, fru Lewén-Eliasson, herrar Svensson i Ljungskile, Lassinantti, Johansson i Norrköping, Bohman, Eskel, Heidenberg och Nelander.

Reservation

av herr *Bohman*.